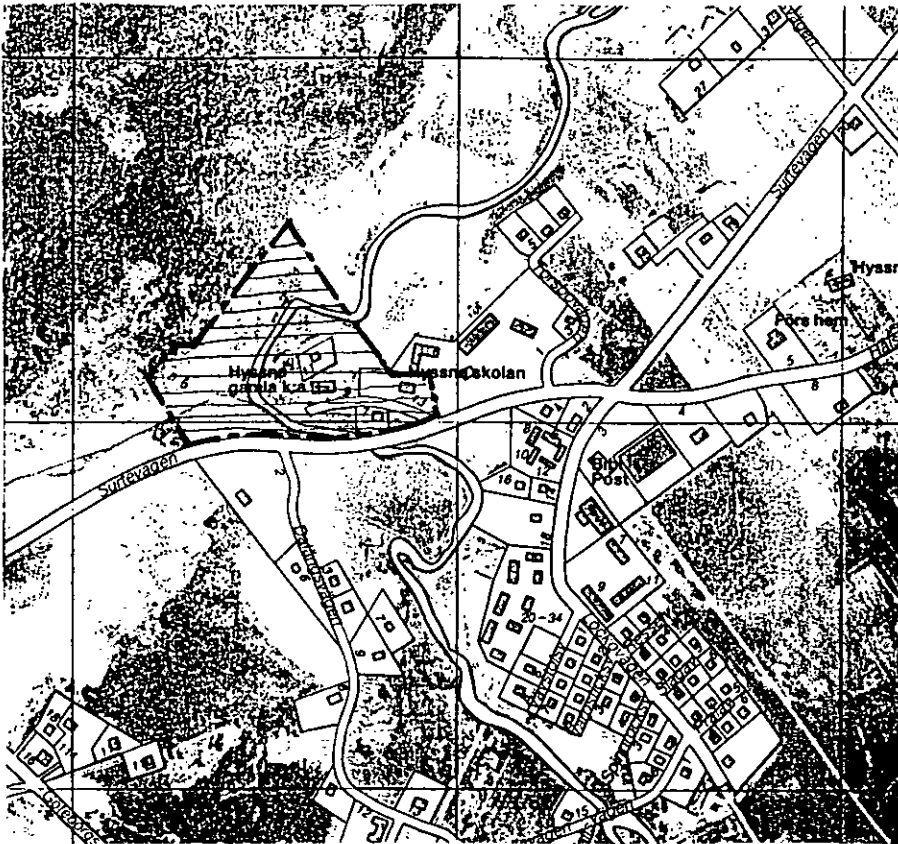

2000-01-26

VÄNERSBORG

Områdesbestämmelser för
HYSSNA KYRKBY
Hyssna, Marks kommun, Västra Götalands län

UPPRÄTTAD 1999-08-30
Stadsarkitektkontoret
Marks kommun

Revidering 1999-10-12

LAGA KRAFT 2000-01-13

ANTAGNA HANDLINGAR

Karta med bestämmelser, skala 1:2000, upprättad 1999-08-30, rev. 1999-10-12

Beskrivning, upprättad 1999-08-30, rev. 1999-10-12

Övriga planhandlingar:

Utlåtande, daterad 1999-10-12

Samrådsredogörelse, daterad 1999-07-27

Fastighetsförteckning, daterad 1999-04-09

Geoteknisk utredning, daterad 1999-08-27

Områdesbestämmelser för

HYSSNA KYRKBY

Hyssna, Marks kommun, Västra Götalands län

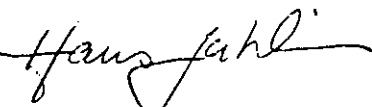
BESKRIVNING

Stadsarkitektkontoret

Marks kommun

Kinna 1999-08-30

Revidering 1999-10-12

Hans Juhlin
Planarkitekt

Förslag till områdesbestämmelser för HYSSNA KYRKBY, Hyssna, Marks kommun

BESKRIVNING

Allmänt om områdesbestämmelser

Områdesbestämmelser är ett komplement till översiktsplanen och antas för att säkerställa syften i översiktsplanen eller tillgodose riksintressen enligt 4 kap. Miljöbalken. Områdesbestämmelserna kan reglera markanvändning, bebyggelsens egenskaper och administrativa frågor.

Syfte

Syftet med bestämmelserna är att skydda den kulturhistoriskt värdefulla miljö som Hyssna kyrkby utgör och att tillgodose riksintresset. Bygglovplikten utökas för vissa åtgärder som är betydande för områdets karaktär. Detta ger byggnadsnämnden möjlighet att föra en dialog vid önskemål om förändringar inom området.

Plandata

Området är beläget i centrala Hyssna utmed Surtan. Planområdet omfattar kyrkbyn och en del av det omgivande landskapet som har betydelse för upplevelsen av området som helhet. Planområdets avgränsning följer i stort gränserna för den södra delen av riksintresset. Riksintresseområdet sträcker sig vidare åt nordväst mot Melltorps by. Området längs Surtan mellan Hyssna och Melltorp är riksintresseområde men bedöms ej behöva regleras då området är obebyggt och dessutom upptaget i kommunens Naturvårdsplan. För Melltorps radby pågår parallellt upprättande av områdesbestämmelser. Det här aktuella planområdet omfattar ca 5,5 ha och marken är uppdelad på ett 10-tal markägare.

Tidigare ställningstaganden

Översiktliga planer

Området kring Hyssna gamla kyrka finns upptaget i kommunens översiktsplan från 1990 och i den fördjupade översiktsplanen antagen 1996. Här anges att den gamla kyrkan, från 1100-talet och miljön däromkring är ett kulturminnesobjekt av den dignitet att det angivits som riksintresse. Miljön runt kyrkan med stenvalvsbron, skolhuset, prästbostället och den parkliknande miljön kring Surtan är av stor betydelse för upplevelsen av kyrkomiljön och bör därför skyddas genom detaljplan eller områdesbestämmelser. Innan regleringen genomförts rekommenderas stor restriktivitet med bygglov, rivningar och andra åtgärder inom det i planen avgränsade området.

Kulturmiljöprogram med tillhörande bevarandeplan "Bevara mig väl"

I programmet rekommenderas att området skall bevaras enligt huvuddragen för riksintresset.

Strandskyddsförordnande

Strandskydd om 100 m från strandlinjen gäller och täcker större delen av planområdet. Strandskyddet avses ej att upphävas genom planläggningen.

Geoteknik

Enligt redovisning på temakartor 1979-1983 SGI/SGU finns områden med förutsättningar för spontana skred inom planområdet. För att få en mer noggrann uppfattning av stabilitetsförutsättningarna har en geoteknisk syn utförts under augusti 1999. Med stöd av gjorda observationer bedöms att någon risk för spontana skred ej förekommer inom området. Dock har påträffats små, lokala släntområden där markvegetationsskikt saknas. I samband med riktig nederbörd bedöms att det föreligger en viss risk för ytliga, mindre erosionsskador inom dessa områden. I samband med bygglovprövning fordras kompletterande geoteknisk undersökning.

Natur

Hyssna kyrkby är belägen vid Surtan på ett stort isälvsdelta. Surtans meandrande förlopp med trädbevuxna holmar och strandkanter liksom kyrkan med sin placering på en kulle dominerar landskapsbilden och ger karaktär åt byn. Surtan har ett forsande förlopp förbi kyrkan och det parkliknande landskapet är mycket vackert.

Surtans dalgång med biflöden har i Naturvårdsplan för Marks kommun från 1992 klassats som område med högt naturvärde och isälvsdeltat kring Hyssna gamla kyrka upp till högsta kustlinjen har klassats som område med ganska högt naturvärde. Miljön kring kyrkan är intressant bl a för sin rika moss- och lavflora.

Det öppna landskapet kring kyrkbyn och Surtan bör bibehållas för upplevelsen av miljön. Vegetationen närmast ån och på holmarna bör dock sparas. I det omgivande kulturlandskapet finns flera kända fornlämningar vilket vittnar om tidiga bosättningar på platsen. Det är viktigt att tillgängligheten tillgodoses i området. Befintlig broförbindelse norr om Stomsberg är betydelsefull för att allmänheten skall kunna röra sig i området kring Surtan och för att nå bl a Tors källa belägen uppströms kyrkbyn utmed Surtan.

Bebyggelseområden

Området kring Hyssna gamla kyrka består förutom kyrkan även av Hembygds museet, gamla skolan med f.d. lärarbostaden och Stomsberg. Kyrkan tillsammans med angränsande bebyggelse utgör en välbevarad mindre klungby. I västra delen av planområdet ingår även lantbruket Brobacken.

Hyssna gamla kyrka har medeltida ursprung. Kyrkobyggnaden är uppförd i sten. Under 1700-talet gjordes om- och tillbyggnader vid ett antal tillfällen med vapenhus, kor och kyrktorn. Till kyrkan hör även bårhus och stiglucka samt runt kyrkan en vällagd kyrkogårdsmur. 1907 uppfördes en ny kyrka en kilometer nordost om gamla kyrkan. Den gamla kyrkan började förfalla men en restaurering utfördes 1922-23. Hyssna gamla kyrka anses idag vara en av Sjuhäradsbygdens mest intressanta kyrkor.

Invid kyrkan finns en stenvalvsbro som byggdes 1835. Den var i allmänt bruk fram till 1952 då en omdragning av vägen gjordes. Hembygds museet är beläget på en liten ö i Surtan intill stenvalvsbron och är ursprungligen från 1801. Byggnaden är flyttad till nuvarande plats 1948 av hembygdsföreningen och är i stort sett identisk med den byggnad som stod på platsen tidigare.

Skolbyggnaden uppfördes 1882 och ersatte en tidigare skolbyggnad. Fd lärarbostaden belägen intill skolan är från 1929.

Stomsberg är den enda av tidigare fyra gårdar som ligger kvar på sin ursprungliga plats i Hyssna by. Boningshuset är från början av 1800-talet. Till gården hör en ladugård från 1920-talet som delvis är inredd, samt källare och uthus med okända byggnadsår.

Brobacken väster om kyrkan består av boningshus och ladugård från 1890-talet. På gården finns även källare från 1920-talet.

Kyrkan är välbevarad och har ett stort kulturhistoriskt värde medan andra byggnader i byn, förutom hembygdsmuseet, i viss mån har förvanskats och tappat en del av det kulturhistoriska egenvärdet. Dessa byggnader kan ändå anses ha ett stort miljövärde med hänsyn till dess närhet till kyrkan.

Vy över Hyssna gamla kyrka. Bilden är tagen 1894. Notera att gården Stomsberg till höger om kyrkan tidigare varit rödmålad. Numera är denna byggnad vitmålad.

Hänsyn och varsamhet

Området regleras genom områdesbestämmelser för att skydda miljön kring kyrkan och kan även ses som ett led i en återställning av de byggnader som har förvanskats. Vid renovering eller allmänt underhåll bör de byggnader som har förvanskats återställas.

Kyrka och kyrkogård är skyddade genom Kulturminneslagen kap. 4 om kyrkliga kulturminnen. Stor hänsyn bör tas till den befintliga miljön i området som utgör sådan kulturhistorisk miljö som avses i 3 kap. 12§ Plan- och bygglagen. Åtgärder får inte vidtas som motverkar bevarandet av miljön. Ny bebyggelse och tillbyggnader bör behandlas restriktivt. Placering och utformning är betydelsefull och bör ske på ett sätt som överensstämmer med byns struktur och karaktär.

Byggnadsnämnden har kunskaper om den lokala byggnadstraditionen och ställer upp med rådgivning. Genom den utökade lovplikten eftersträvas en dialog vid önskemål om byggnadsåtgärder så att onödiga misstag inte begås. De förvanskningar som sker är ofta omedvetna pga av bristande kunskap om byggnadens ursprung och dess värdefulla egenskaper.

Exempel på förvanskning eller oönskade åtgärder är olämplig färgsättning, att en byggnads ursprungliga fasadbeklädnad, fönster, dörrar eller takbeläggingsmaterial och dylikt byts ut och att viktiga detaljarbeten skalas bort utan att ersättas. Ofta går det att laga eller ersätta med begagnade, eller nya måttbeställda, byggnadsdetaljer om det visar sig att någonting på huset är dåligt. Som exempel kan nämnas gamla fönster och dörrar vilka tillverkades av noga utvalt virke och därför kan vara värda att reparera. Ska man byta till ny dörr är det viktigt att välja en traditionell typ och vad gäller fönster är mått och proportioner betydelsefulla.

En i trakten vanligt förekommande paneltyp på boningshus är stående locklistpanel, ofta profilerad. Är panelen dålig bör i första hand endast de delar som är dåliga bytas och ersättas med samma dimension. Färger som bör väljas är linoljefärger eller faluröd slamfärg, vilka är att föredra framför t ex alkyd- och akrylatfärger och rödpigmenterad lasyr. Rött lertegel är exempel på ett genuint taktäckningsmaterial som är lämpligt på både boningshus och komplementbyggnader. Tyvärr byts ofta tegeltaken ut mot mindre bra imitationer.

Det är viktigt att förändringar görs med hänsyn till den kulturhistoriska miljön. Tillbyggnader, verandor och liknande åtgärder skall anpassas till byggnadens karaktär och till omgivningen. För områdets helhet är det även angeläget att staket, hägnader, murar och belysning utförs på ett traditionellt sätt som smälter in i miljön. Hamlade träd bör hävdas på traditionellt sätt.

Vid förändringar och byggnadsåtgärder inom området skall följande punkter beaktas:

- Byggnaders fasader skall målas med faluröd slamfärg eller ljus oljefärg
- Vid ombyggnad, tillbyggnad eller renovering skall genuina material med anknytning i den lokala byggnadstraditionen nyttjas
- Staket, hägnader och murar utförs på sätt som har tradition i området

Administrativa bestämmelser

Inom området gäller att bygglov skall sökas enligt de normala reglerna i 8 kap. Plan- och bygglagen. Områdesbestämmelserna innebär att utökad lovplikt dessutom gäller för:

- Bygglov krävs för att uppföra, väsentligen ändra eller bygga till ekonomibyggnader
- Bygglov krävs för omfärgning, byte av fasadmaterial, takmaterial eller för åtgärder som på annat sätt påverkar byggnaders yttre
- Rivningslov krävs för att riva byggnad eller del av byggnad
- Bygglov krävs för att uppföra komplementbyggnader, murar, eller plank
- Marklov krävs för fällning av på kartan markerade träd

Någon avgift debiteras ej för de åtgärder som berörs av den utökade lovplikten.

Revidering

Områdesbestämmelserna har reviderats med nedanstående tillägg om geoteknik.

Lov med villkor

- Markstabilitetsförhållanden skall särskilt uppmärksammas i samband med bygglovprövning. Kompletterande geoteknisk undersökning fordras.